

BRONNEN MET BETREKKING TOT HET KASTEEL VAN GEERTRUIDENBERG

Geertruidenberg 2017
(Projectboek Bijlage C)

Het onderstaande is het resultaat van een voorlopig bronnenonderzoek en daarom voor uitbreiding vatbaar. Ik houd me dan ook aanbevolen voor aanvullingen en/of verbeteringen.¹

- 1212 Godevaert II, Heer van Breda bepaalt dat de Heerlijkheid Breda onder Brabant blijft behoren. Geertruidenberg valt onder het graafschap Holland.
Mollenberg, 1899, p. 535; Van Goor, 1744, tussen p. 12 en -13.
- 1321 Aanvang bouw kasteel? Verbrugge vermeldt in navolging van Van Oudenhoven het jaar 1321.²
- 1323 1) Graaf Willem III (de Goede) geeft aan Willem van Duvenvoorde *alle onse quareele die wi hebben doen maken tot Sente Gheertruden Berghe in manieren alse dat hi daer mede sal doen maken een steenhuus ende ene veste daer hi aenlegghen sal van sijns selfs ghelde binnen twee jaren naest comende*. (Steenhuys ende ene veste is een hendiadys, Willem van Duvenvoorde moest dus een ommuurd kasteel bouwen. In zijn steenbakkerij bij Geertruidenberg had de graaf daarvoor reeds stenen laten bakken). Er zijn twee oorkonden bekend m.b.t. de opdracht voor de bouw van het kasteel.
ARA, ND DR.I, nr. 606, d.d. 24 augustus 1323; ARA, ND II Folio, fol. 1002v, nr.3; Drossaers, 1948-1949, reg. 153; Van Mieris, 1754 (II), p. 318, d.d. 2 juni 1323 en p. 322-323, d.d. 24 augustus 1323; Lenselink, 1975, p. 40 en 50, noot 7; Zijlmans, 1989, p. 72 t/m 75.
2) Willem van Duvenvoorde, kastelein.
Mollenberg, 1899, p. 535.
- 1328 1) Johannes van Haght, kanunnik (investitus) van de kerk te Geertruidenberg, ruilt zijn bediening met goedvinden van abdis Margaretha van Petersheim te Thorn met Johannes Vrancke, kapelaan van de graaf van Holland in Den Haag.
Wordt Johannes van Hagt dan kapelaan op het kasteel van Geertruidenberg?
Habets, 1889, inv. nr. 154, d.d. 18 februari 1328.
2) De graaf geeft zijn timmerman Pieter van Scharpenisse een jaarwedde van acht pond en kleren, mits deze hem, en in het bijzonder op het huis te Geertruidenberg, dienen zal.
Van Mieris, 1754 (II), p. 454, d.d. 11 april 1328; Mollenberg, 1899, p. 188 (47).
- 1329 1) De graaf belooft Jan I van Polanen zo zijn broer (halfbroer!) Willem van Duvenvoorde sterft zonder wettige kinderen na te laten, hem met de burcht en het gerecht van Geertruidenberg te belenen. Van Polanen heeft de verplichting om de burcht te bewaken en om deze steeds *open ende ghereijt* te hebben t.b.v. de grafelijke familie en dit alles op de manier *als een burchzate sculdich is te doene ende hi ons ghesworen hevet*.
ARA ND II, Folio, fol. 1002, nr. 1; Van Mieris, 1754 (II), p. 480, d.d. 15 maart 1329; Drossaers, 1948-1949, reg. 219; Mollenberg, 1899, p. 188 (49), d.d. 30 maart 1329.
- 1330 1) De graaf geeft jaarlijks 100 pond voor het onderhoud van het kasteel.
Lenselink, 1975, p. 43.
2) Willem van Duvenvoorde bepaalt bij testament van 15 april 1330 dat zijn halfbroer Jan I van Polanen het kasteel van Geertruidenberg zal erven.
- 1330-1331 2 *Vate Duisborchs biers ghesend tsente Gheerdenberghe, als mijn here daer soude wesen comen ende mijns heren luden daer comen waren*.
Niermeyer, 1968, 133, nr. 278(2): rekening van de rentmeester van Zuid-Holland van het jaar 1330-1331.
- 1332 1) Graaf Willem III vermeerderd de jaarwedde van Pieter van Scharpenisse, zijn timmerman te Geertruidenberg.
NN (Busch, 1952) p. 23.
- 1333 1) Rekening van Jan van Polanen, baljuw van Rijnland en Woerden (1326-1337) *van 1300 broets, die heer Jan hadde doen backen t'Oud (Oudewater) ende di hij sende opt huus ten Berghe*.
2) Ib. *Voert van 1400 broets, die heer Jan hadde doen backen Tordrecht ende di hij sende opt huus ten Berghe*.
3) Ib. *Zes tonnen visch, die heer Jan sende opt huus ten Berghe*.
Renaud, 1990, p. L t/m LII.
4) Op het kasteel is een gevangen. *Bode ende steenwarder* (gevangenbewaarder).
ARA, GVH, nr. 290 (EL 6), fol. 82r, nr. 454; Fockema Andraea, 1950, p. 19, 28 en 33; Margry, 1983, p. 84, noot 142.
- 1342 *Noch bi Janne ghesent tot sente Gheerdenberghe (...) omtrent 'onser Vrouwendach ter Later' int*

¹ Er is geen onderzoek gedaan of de dateringen van onderstaande bronnen allen naar één tijdstijl zijn teruggebracht, daarom kunnen er in de opgave van de jaartallen kleine verschillen voorkomen.

² Verbrugge, *De ondergang van het steenen huis van Heer Willem van Duivenvoorde (...)*, 1840, p. 6.

- jaer 42 (8 september 1342), 7 stic wijns.(stic = groot wijnvat).
 Niermeyer, 1968, 165, nr. 341 (9): rekening van de rentmeester Jan Symonssone van Bysanten van het jaar 1342-1343.
- 1344 1) Graaf Willem IV van Holland geeft aan Jan II van Polanen, Heer van de Lek, het kasteel te Geertruidenberg. Een betwist burggraafschap, zie Enklaar en Lenselink.
 ARA, ND II Folio, fol. 1003, nr. 5; Van Mieris, 1754 (II), p. 686, d.d. 28 september 1344; Van Goor, 1744, p. 518, d.d. 28 september 1344.
 2) Overeenkomst tussen graaf Willem, Willem van Duvenvoorde en anderen over de burcht te Oosterhout en Geertruidenberg.
 Mollenberg, 1899, p. 190 (60).
- 1346 Willem van Duvenvoorde fundeert in de Sint Lambertuskerk vijf kapelanieën met de voorwaarde dat een van de priesters de vervanger zou worden van de priester van het Bergse kasteel.
- 1347 1) In een oorkonde van Willem van Duvenvoorde wordt gesproken over een burcht en voorburcht.
 Van Mieris, 1755 (III), p. 732-733, d.d. 25 maart 1347; Drossaers, 1948-1949, reg. 417.
 2) De lenen van Willem van Duvenvoorde worden onversterfelijke lenen.³
 ARA, ND II Folio, fol. 1004, nr. 11; Lenselink, 1975, p. 44.
 3) Jan II van Polanen krijgt het burchtgraafschap van het kasteel in erfleen: *erfelic te houden in leen borchgreve te wesen van der borch ende van den voirborch*.
 Van Mieris, 1754 (II), p. 732-733, d.d. 25 maart 1347 (Palmzondag); Enklaar, p. 130, noot 26 opteert voor d.d. 13 april 1348.
- 1350 Willem van Duvenvoorde vermaakt zijn neef Jan II van Polanen de burcht te Geertruidenberg.
 Van Mieris, 1754 (II), p. 781-782, d.d. 29 mei 1350; Drossaers, 1948-1949, reg. 473; Mollenberg, 1899, p. 191 (65).
- 1351 Van oktober 1351 tot 18 augustus 1352 werd het kasteel door de Kabeljauwen belegerd, waardoor het zwaar werd beschadigd. De Hoekse Van Polanens werden voortaan (voorlopig) van het kasteleinschap uitgesloten.
 Van Mieris, 1754 (II), p. 778, d.d. ?; Margry, 1983, p. 28.
- 1352 1) *Horen werc dat is te verstaene binnen hore singele ende der uystersten graften daer die boemgaert binnen staet*. Huis waar omheen een gracht, waarbuiten een boomgaard. Om dat alles loopt weer een gracht.
 ARA, GVH nr. 292, fol. 10v, d.d. 22 juli 1352.
 2) Simon van Teylingen, kastelein. Bezetting van het kasteel: 20 mannen, 15 wapenknechten, 5 dienstlieden en 400 pond per jaar.
 ARA, GVH nr. 291 (EL 33), fol. 22r-v, d.d. 7 november 1352.
 3) Hertog Willem belooft schadevergoeding te betalen aan hen die met Filips van Polanen op het huis te Geertruidenberg hebben gelegen, d.d. 24 juli 1352.
 4) De Borchwerf die onbetimmerd is.
 ARA, GVH, nr. 291 (EL 33) fol. 15v; Margry, 1983, noot 138.
 5) Filips van Polanen, *burgsaete van den huyse tot Sinte Geertruydenberghe*.
 ARA, ND II Folio, fol. 1005, nr. 20.
- 1353 Willem van Duvenvoorde (bastaard), kastelein.
 Mollenberg, 1899, p. 535.
- 1355 1) Er worden 20.000 blauwe leien naar Geertruidenberg verscheept ter reparatie van het kasteel: *Bi ombieden van mijns heren besloten brieve ghecoft jeghens Jan Hubrechtssone ende ghesent tot sinte Gheerdenberghe tshuus behoef aldaer omtrent inghaende Meye int jaer LV (1 mei 1355) 10 M (tienduizend) blaewer leyen, elc dusent 3 oude scilde, doen 30 oudscilde, maken den scilt 16s. 4d.: 24 lb. 10s. Vervoer: 16 s. 8d.*
Noch gecoft jeghens Meeus Gheylensone omtrent half Oeghst int jaer LV (15 augustus 1355) tots huus behoef vorseven 10 M blaewer leyen, elc dusent 40 gr., doet 20 lb.
 Niermeyer, 1968, 268, nr. 420 (11): rekening van de rentmeester Harman Vinck van Zuid-Holland van het jaar 1354-1355.
 2) Graaf Willem V schenkt de stad drie ponden Hollands, komende uit de *Oude Borchwerff*, d.d. 27 november 1355 (maandag na St. Valeriaan).
 NN (Busch, 1952) p. 28.
- 1356 1) Tot 1356 heet de Bergse kastelein *burgzaat* (= bewaker van de burcht). Na de heerschappij van

³ Rechtleen = alleen op zonen vererfbaar; onversterfelijk leen = ook op dochters vererfbaar.

- de Van Polanens heet deze gewoon *kastelein*.
Lenselink, 1975, p. 49.
- 2) Graaf Willem V behoudt het kasteel aan zichzelf.
Van Mieris, 1755 (III), p. 11-12, d.d. 5 december 1356. Drossaers, 1948-1949, reg. 546; Zijlmans, 1989, p. 73.
- 3) Graaf Willem V verklaart dat het slot te Geertruidenberg bij Holland behoort.
NN (Busch, 1952) p. 28, d.d. 10 mei 1356.
- 1357 1) Simon van Teylingen, kastelein.
Van Mieris, 1755 (III), p. 22-23, d.d. 6 juni 1357; Mollenberg, 1899, p. 192 (75).
- 2) Gravin Machteld vermaant de edelen en steden van Holland om Geertruidenberg en haar kastelein te beschermen tegen hertog Albrecht.
Van Mieris, 1755 (III), p. 22-23, d.d. 6 juni 1357.
- 1361 Verzoening tussen Albrecht, Geertruidenberg en de kastelein aldaar.
Mollenberg, 1899, p. 192-193 (79).
- 1362 1) Restauratie aan het kasteel vanwege een omgevallen schoorsteen die twee grote gaten in de grafelijke slaapkamer heeft veroorzaakt.
Rekeningen van de rentmeester 1361-1362; Margry, 1983, p.13 noot 67.
- 2) *1C (honderd) waghenscots daer en rekt die rentmeester niet af, want het an thuus ten Berghe verbesicht is en Eerst dat clein hondert wagenscots, daer voren of gherekent es int ontfanc van den verbuernissen, op te doen; 9s. 8d. Den waghenscot te scepe te doen, doe ment ten Berghe zende: 3s.8d. Van sciphuren ten Berghe te voeren dor die spoye: 8s.*
Niermeyer, 1968, 264, nr. 484(4) en 484 (7): rekening van de rentmeester van Zuid-Holland van het jaar 1362-1363.
- 1366 Oorkonde van graaf Albrecht. *Gegeven te Geertruijdenberghe in onser cameran int voirburch*.
Smit, 1992, p. 114.
- 1368 Willem van der Merwede, kastelein.
- 1373 Nieuwe Borchstraat.
RANB, HH 2 Cart. 2, II, fol. 7v, d.d. 1373.
- 1381 Oorkonde van graaf Albrecht m.b.t. grond van jonkvrouw Agnes van Loven waar de graaf zijn kasteel op heeft gebouwd.
RANB, HH, inv. nr. 1, fol. 17, d.d. 4 februari 1381.
- 1382 1) Te Dordrecht wordt hout voor het kasteel te Geertruidenberg verscheept. Vandaar per Berchscute naar Geertruidenberg vervoerd.
ARA, Rekeningen van de rentmeester 1382-1383 (Is dit wel juist?).
- 2) Oorkonde van graaf Albrecht m.b.t. een erfcijns aan jonkvrouw Agnes van Loven uit een stuk grond waarop het kasteel is gebouwd.
RANB te 's-Hertogenbosch, HH, inv. nr. 1, fol. 17, d.d. 4 februari 1382; CBZ, inv. nr. 5.1.2/1.
- 1387 Hertog Albrecht stelt Willem Simonsen voor een jaarwedde van 10 pond en een paar kleren aan tot zijn glazenmaker op het huis te Geertruidenberg, d.d. 22 november 1387.
Van Mieris, 1755 (III), p. 475; Busch, 1952, p. 31.
- 1388 Daniel van Theuleusen (Tolloysen), kastelein.
Mollenberg, 1899, p. 535.
- 1389 Diverse posten.
ARA, GVH (Rekeningen van de rentmeester) nr. 1636, fol. 17v-18r, d.d. 1389.
- 1390 Diverse posten.
ARA, GVH (Rekeningen van de rentmeester) nr. 1637, fol. 19v-21v en 24r, d.d. 1390.
- 1391 1) *Dit uutghegheven vander tymmeringhe ten huse ten Berghe ende vander koken die ghetymmert is bi bevelinghe van minen lieve heer van Hollant.*
2) Posten voor het heien en het leggen van fundamente[n], 24 pilaren onder de cransbogh[n] geplaatst.
3) Een console met een leeuw voor het portaal.
4) Stal bedekt, harde stenen voor de trap die van de binnenplaats naar de hoge zaal voert en voor de carteel. Ook wordt nog de “oude zaal” en de “grote toren” genoemd.
ARA, GVH (Rekeningen van de rentmeester) nr. 1638, fol. 28r, d.d. 1391; ARA, GVH (Rekeningen van de rentmeester) nr. 1638, fol. 32r-v, d.d. 1391.
- 1392 1) Diverse posten.
ARA, GVH (Rekeningen van de rentmeester) nr. 1639, fol. 16r, d.d. 1392.
- 2) Daniel VII van der Merwede kastelein en schout te G., d.d. 6 december 1392, *'t casteleinscip en het scoutambacht van Sinte Geerdenberge*. Hij was tevens dijkgraaf van de Grote Waard.

- Eveneens in 1393-1394 en 1397.
- 1393 Glas geleverd *daer des keysers wapen in staet*.
ARA, GVH (Rekeningen van de rentmeester) nr. 1640, fol. 11r-12v, d.d. 1393.
- 1394 Diverse posten.
ARA, GVH (Rekeningen van de rentmeester) nr. 1641, fol. 16r-26r, d.d. 1394.
- 1395 Diverse posten.
ARA, GVH (Rekeningen van de rentmeester) nr. 1642, fol. 2r-3r, d.d. 1395.
- ? Genoemd wordt de valbrug als voorste brug en verder nog de waerderibbe (kleedkamer, provisiekamer of geheim gemak).
Er werd door 36 arbeiders (timmerlui, metselaars en rietdekkers) aan het kasteel gewerkt.
ARA, GVH (Rekeningen van de rentmeester) nr. 1948⁴, fol. 1r-12v, d.d. ?.
- 1398 Jan van Steenberg, kastelein en schout te Geertruidenberg, d.d. 29 juni 1398, *castelrie van den huze van Sinte Gheerdenberghe en 't scoutambocht aldaer*. Eveneens in 1399.
- 1399 Gijsbert van den Poel, kastelein, d.d. 17 november 1399. Sinds 4 november 1400 kastelein en schout.⁵
Mollenberg, 1899, p. 535, noemt hem Klauwert van den Poel.
- 1402 2½ Morgen land, geheten de Oude Borchwerff, waarvan aan de graaf van Holland 3 tournooizen erfpacht wordt betaald, d.d. 17 maart 1402.
Drossaers, Rep. Leenregisters, 1949, nr. 106, p. 38.
- 1403 Verbeteringen en aanbouwen aan het kasteel.
Grafelijk Register (Mem BI) nr. 201, fol. 46v, d.d. 18 oktober 1403.
- 1404 Oorkonde van graaf Albrecht, d.d. 9 juli 1404. *Onser casteleijn van den Berghen*.
N.B. Aangaande zaken met betrekking tot het bestuur van de stad komen dergelijke verwijzingen naar de kastelein veelvuldig voor. Wij zullen deze hier verder niet opnemen.
- 1408 1) *Item supra castrum in Monte (sanctae Gertrudis ex xiiij or domistadijs siti op dat Lindonc, spectantes ad castrum prefatum)*. Het tussen haakjes geplaatste is later bijgevoegd.
Allard, 1940, p. 67. Welke betekenis heeft hier castrum? Castrum als castellum (kasteel) of als fort, schans, versterking?
2) *Supra domum Arnoldi Dobbe in cono vici castri quos legavit Magister Johannes de Poel, v s.*
Allard, 1940, p. 69.
3) *Supra domum Aleydis Elen in antiquo vico castri, viij s.*
Allard, 1940, p. 72.
- ? Jan Ringelberch “castellanus” koopt een tiende van Peter Snellaert.
Allard, 1940, p. 109.
- 1414 Dirk van der Merwede, kastelein, d.d. 18 augustus 1414. Dirk belooft het slot voor de graaf te bewaren. DvdM is tot augustus 1421 kastelein.
Zie voor gen. gegevens DvdM Van Gent, 1997, p. 141.
- 1418 *Johan* (Jan van Beyeren, Jan zonder Genade genoemd) *palensgrave bii Riinhertoge in Beyeren greve van Henegouwen van Hollant ende van Zeelant* belooft geen kastelein op zijn huis te Geertruidenberg te zetten dan van wettige geboorte.
Van Mieris, 1756 (IV), p. 488-489, d.d. 20 juni 1418; Mollenberg (1899, p. 185 (30)) vermeldt in navolging van Van Oudenhoven (1654, p. 131) het jaar 1318.
- 1420 1) Dirk van de Merwede, kastelein.
Mollenberg, 1899, p. 535.
2) Schepenen van Geertruidenberg oorkonden dat Hendrik Godschalck aan Arnoldus Wischaert heeft gegeven twee morgen land achter de burcht, gelegen tussen de Donge en het Lindonk.
ARA, ND DR.I, inv. nr. 653, fol. 1 (reg.1108), d.d. 16 april 1420.
3) In 1420 werd de stad en het kasteel tijdens de Hoekse en Kabeljauwse Twisten verwoest. Het kasteel werd een half jaar belegerd: *Ende dat hertoge Jan aldus wil van Leyden gecregen had, doen meenden die van Dordrecht, dats die van Sinte-Geerdenberge niet laten en soude, zij en soude hertoge Jan inlaten of zijn vriende van sijnre wegen, als die doer quamen ende senden hoir*

⁴ Margry, 1983, p. 85, vermeldt geen jaartal; de vraag is of dat niet 1649 moet zijn?

⁵ De bastaardzoon van graaf Willem IV en van Aaltje van der Merwen (zij woonde te Geertruidenberg) heette Daniel van der Poel. Daniel, die te Geertruidenberg werd geboren, was de vader van Gijsbrecht van der Poel, kastelein en schout van Geertruidenberg. Daniel van der Poel sneuvelde op 23 september 1404 in de slag bij Othée. Gijsbrecht van der Poel was de vader van Clauwert van der Poel, baljuw van Zuid-Holland en kastelein (?) van Geertruidenberg; Allard, 1940, p. 60.

vriende doe aldaer om die stede en dat huys in te nemen tot hertoge Jans behoef. Ende doe die van der stede vernamen dat hertoge Jans vriende daer gecomen waren, deden die poirten opdoen ende lieten se incomen, dat hem te groten last quam. Wand die bailju die dat huys onder had, wasset leet ende had hem tevoren geseit, hij woude die borch houden ende bewaren tot vrou Jacobs behoef, hertoge Willams dochter ende die kende hi voir sijn lantsvrouwe ende nyemant anders. Ende had hem geseit, lieten si yemant anders in die stede die vrouw Jacob tegen wair: wanneer hij dat vernam, hij soude die stede dan rechtevoirt doen aensteken ende bernen. Die stede werd aangesteken ende al verbrant of also na dattet niet veelen sceelde.

Toen het kasteel met kanonnen werd beschoten sneuvelden er twee torens: *mer dat en hinderde die van den huys niet herde.* (Het kasteel is, zoals steeds werd aangenomen, tijdens deze belegering niet totaal verwoest. Dirk van de Merwede gaf het kasteel, op voorwaarde van een vrije aftocht naar Breda, over).

De Beke, 1982, p. 337-338.

4) Verbrugge, 1840, p. 11: Noemt een aantal van 100 strijdbare mannen voor stad én burcht. Op p. 15 noemt hij een aantal van 30 verdedigers voor de burcht.

5) Salpeter, zwavel, pijlen en bogen ter nieuwe bevoorrading (o.a. 3800 kanonskogels, 2 windasbogen en 6000 ghescicter pijlen).

6) Reparaties aan brug, stal, kapel, zaal, keuken en brouwketel.

7) Herstel van de daken.

8) Herstel van gaten in de muren: *ende oec gaten aent huys gestopt.*

ARA, ND DR.I inv. nr. 609, fol. 3r, 4r-v, reg. 1246. (Kladrekening van de nieuwe kastelein).

9) Van Gouthoeven noemt een aantal van anderhelfhonderd man. De baljuw was een *moedich en strijbaer man* en verwachtte in 1420 een overval op de stad vanuit Dordrecht: *hadde op het slot wel anderhelf hondert vrome knechten, metten welcken hy begeerde ende in meninghe was dat slot mettertiede te defenderen, beschermen ende bewaren tot behoef van vrouwe Jacoba.* De kastelein waarschuwde tevens de burgers van Geertruidenberg: *hy wist wel dat die van Dordrecht seer neerstich waren om die stede onder hare subjectie ende heerschappije te hebben, ende daerom had hy den poorteren vander stede te voren geseit: tot wat tijden gy die van Dordrecht in u stede laet comen, so segge ik u voorwaer, dat ic 't vyer in u stede schieten sal.* Nadat de stad in brand was geschoten kwamen er versterkingen om de brand te wreken *waerom sy met groote bussen, cartouwen, slangen ende andere stuccen met allen seer op dat slot schoten. Ende hadden meest alle de toornen die neder geworpen met de groote steenen die sy schoten.*

Halbertsma, 1988, p. 58-59.

1421 1) Herman van der Loo, kastelein. Door de Heer van Breda daarin gezet, d.d. 7 maart 1421.

ARA, ND II Folio, fol. 1007, nr. 38; Drossaers, reg. 1119 t/m 1121, d.d. 6 maart 1421.

2) Bestand tussen Holland en Brabant. Engelbrecht van Nassau behoudt tijdens de duur van het bestand de stad Geertruidenberg in bewaring voor de graaf van Holland en het kasteel voor de hertog van Brabant. Hij zal beide veertien dagen voor het beëindigen van het bestand overdragen. Drossaers, reg. 1118, d.d. 6 of 7 maart 1421.

3) Engelbrecht I van Nassau, kastelein, d.d. 18 augustus 1421.

Drossaers, reg. 1117, d.d. 18 augustus 1421.

4) Filips van Bourgondië belooft de stad Dordrecht dat er nooit meer een kastelein op de burcht te Geertruidenberg zal worden aangesteld.

5) Graaf Jan van Beyeren geeft aan Dordrecht het privilege dat voortaan de te G. aan te stellen kastelein te Dordrecht voor de graaf en het gerecht de eed zal afleggen, waarin hij moet zweren niets te doen dat in strijd zal zijn met de belangen van Dordrecht en het Zuid-Hollandse land.

Van Mieris, 1755 (III), p. 803; Margry, 1983, p. 18, noot 91.

6) Herman van der Loo amptman van graaf Engelbrecht van Nassau over de stad en burcht van Geertruidenberg.

Van Hoof, p. 201, linkerkolom nr. 4080-4081.

1423 Het bestand tussen Holland en Brabant, dat per Sint Valentijn e.k. zou aflopen, wordt met 1 jaar verlengd.

Drossaers, reg. ?, d.d. 6 december 1423.

1429 Engelbrecht I van Nassau, kastelein.

1431 Catharina, vrouw van Jan van Ringelberch, *castellani castri seu domis Montis Sanctae Gertrudis*, schenkt een cijns van één oud schild aan het klooster Sint Catharinadal te Breda.

Allard, 1940, p. 109.

1435 Dat niemand vuilnis gieten of storten zal bij de goten aan de Stoofsteiger en aan de Burchsteiger-brugge nadre dan de palen zijn geslagen. Op een boete van 2 st. Diegene die overtreding van het

- verbod aanbrengt ontvangt de helft van de boete.
Mollenberg, 1988, p. 153-154.
- 1436 1) Jan van Ryngelberg, kastelein.
Mollenberg, 1899, p. 535.
2) Jan Ringhelberch castellanus heeft de tiende van Peter Snellaert gekocht voor 13 Wilhelmus schilden.
Allard, 1940, p. 109.
- 1439 1) Hertog van Brabant.
ARA, ND DR.I inv. nr. 610, d.d. 9 april 1439.
2) Kanselier en Raden van Bourgondië geven Jonker van Nassau bevel tot teruggave van de stad aan de hertog (= graaf van Holland).
Drossaers, reg. 1390, d.d. 31 maart 1439.
3) De graaf van Nassau moet op 8 juni 1439 de stad teruggeven. Gelijktijdig zal hij dan ook het kasteel ontruimen. Met veel moeite en kosten heeft hij de burcht bewaard, zonder van de toegezegde som (1100 kronen) veel gebeurd te hebben.
Drossaers, reg. 1391, d.d. 9 april 1439.
4) Het kasteel is nog niet ontruimd. De Raden van de hertog van Bourgondië voor Holland en Zeeland verzoeken graaf Engelbrecht van Nassau slot en stad van Geertruidenberg te ontruimen en een dag te bepalen voor de overneming.
Drossaers, reg. 1408, d.d. 15 september 1439.
- 1442 Jan IV van Nassau, kastelein. Waarschijnlijk lag het niet in de bedoeling van de graaf dat de Nassaus elkaar automatisch zouden opvolgen als kastelein van Geertruidenberg, want in 1444 moet Jan van Nassau bij de graaf komen, om te verklaren waarom hij nog steeds de stad en burcht niet heeft overgedragen.
- 1444 Jan van Nassau wordt te 's-Gravenhage ontboden bij de hertogin Isabel om te verklaren waarom hij nog steeds stad en slot niet heeft overgegeven.
Drossaers, reg. 1498, d.d. 29 september 1444.
- 1445 Bauduin d'Oignies, kastelein.
Drossaers, 1948-1949, reg. 1502, d.d. 18 februari 1445.
- 1447 1) Johan van Nassau verzoekt de Raad van Brabant dat Jan van Ringelberch, kastelein van het slot te Geertruidenberg, ontslagen wordt van rechtsvervolging die de stad Geertruidenberg tegen hem heeft ingesteld wegens diefstal van materiaal van het slot. Graaf Engelbrecht van Nassau kreeg bij het verdrag tussen Holland en Brabant de stad vanwege Holland, doch het slot vanwege Brabant in bewaring, hoewel de stad door hem aan de graaf is teruggegeven moeten de zaken m.b.t. het slot door Brabant behandeld worden.
Drossaers, 1948, reg. 1573, d.d. 24 oktober 1447.
2) Johan van Nassau bericht schout, burgemeesters en schepenen van Geertruidenberg dat hij Jan van Ringelberch verboden heeft voor hen te verschijnen. Van Ringelberch is door de stad gedagvaard omdat hij wegens het afbreken van hout, steen en lood van het slot ten eigen behoeve, diefstal zou hebben gepleegd.
Drossaers, 1948, reg. 1576, d.d. 6 november 1447.
3) Jan van Nassau schrijft aan stadhouder en raden van de hertog voor Holland, n.a.v. de beslaglegging op de goederen van Jan van Ringelberch, volgens de eis van de schout van Geertruidenberg, wegens vervreemding van goederen behorende tot het slot aldaar, ten tijde dat hij zijns vaders en vervolgens zijn eigen stadhouder van het kasteleinschap was, dat, daar het slot aan Brabant toebehoort, deze zaak alleen voor de hertog en de Grote Raad gebracht kan worden. Jan van Nassau verzoekt het beslag op te heffen.
Drossaers, 1948, reg. 1577, d.d. 5 december 1447.
- 1452 1) Jan IV van Nassau, kastelein voor het leven!
Drossaers, 1948-1949, reg. 1667, d.d. 16 februari 1452.
2) Baudoin d'Oignies, kapitein en kastelein te Geertruidenberg voor het leven. Hij mag zich door een stadhouder laten vervangen. Zijn bevoegdheden zijn: aanstellen en afzetten van personen, belast met de rechtspraak en het verzetten van de wet.
Drossaers, reg. 1667, d.d. 16 februari 1452.
3) Willem Sceyf stadhouder van de Jonker van Nassau van het kapiteins- en kasteleinschap te Geertruidenberg.
Drossaers, reg. 1672, d.d. 17 april 1452.
- 1460 Adriaen Gijsels, kastelein.
Drossaers, *Repertorium Leenregisters*, 1948, reg. 479, d.d. 12 juli 1460.

- 1461 In de stadsrekening van 1461 de volgende posten:
a) Betaelt Mathijs Willemsen van 14 bos rijs, die men bij die borch in die Donge gebesicht heeft.
b) Betaelt Gherijt van Broekhoven van dat hij gegraven heeft in de vest bij de borch tien dagen.
- 1462 In de stadsrekening van 1462 de volgende posten:
a) Ontvangen van Claes Mylde huis op de hoek van de Borchstraete 2 pond 7½ s.
b) Ontvangen van Engbrecht van Cappel's erf in de Oude Borchstraete 2 s en 5 d.
c) Ontvangen van Willem Rijshout's erf in de Oude Borchstraete 15 d.
d) Pouwels Jansen heeft acht dagen in de Donge gegraven bij de borcht.
Ghereyt van Broeckhoven heeft veertien dagen gegraven in de vest bij de borcht.
Pouwels Jansen heeft vier dagen gegraven in de vest bij de borcht.
Hugo Gheryt Hubrechtsen heeft tien dagen gegraven in de vest bij de borcht.
Jan Ghijsbertsen heeft zeventien dagen gegraven in de vest bij de borcht.
Bouden Hubrechtsen heeft acht dagen gegraven in de vest bij de borcht.
Jan Melis heeft vier dagen gegraven in de vest bij de borcht.
Margarit Borchgreve van 3 horden die men in de Donge bij de borcht heeft verwerkt.
e) Jan de Myld heeft wilgen geplant op het Jonge schuttersland naast de Borchwerf.
- 1463 In de stadsrekening van 1463 wordt gesproken over de Oude Borchstraat, fol. 9v. Is dit de Doelenstraat of Leerthouwerstraat? Hoewel algemeen wordt aangenomen dat het de huidige Doelenstraat, de vroegere Stoofstraat, zou zijn. Maar in de Keuren van de stad staat: *Dat alle messien van die Borchstraet totter Stoefstraat toe leggen sullen een roije van den huijsen op die boete van 2 s. ende dat dagelix mogen te bescouwen; half dit aenbrengt.* De vraag of hier de huizen aan de Koestraat zijn bedoeld is niet geheel duidelijk. Of er mogelijk de stadsweg binnen de stadsmuur, gelegen tussen het zuidend van de Nieuwe Borchstraat (Papenstraat) en het zuidoostend van de Stoofstraat (Doelenstraat) mee bedoeld zou zijn is niet te beantwoorden. Daartegen pleit echter dat volgens Margry aan de zuidwal geen aaneensluitende bebouwing zou hebben gestaan. Mestvaalten lagen in die tijd gebruikelijk aan de voorzijde (de straatzijde) van de huizen en dat maakt dat de Koestraat wordt bedoeld aannemelijker. Aangenomen mag worden dat ook de Oude Borchstraat vanuit de Koestraat in een rechte lijn naar het kasteel leidde.
Mollenberg, 1899, p. 153.
- 1489 Jan van Naaldwijk neemt zonder noemenswaardige tegenstand Geertruidenberg in. Hoe zit dat dan met de bezetting van het kasteel?
- 1490 Floris van Nyspen, kastelein.
Drossaers, reg. 2184, d.d. 17 mei 1490.
- 1496 Engelbrecht van Nassau, kastelein.
- 1506 Floris van Colster, kastelein.
Mollenberg, 1899, p. 535, d.d. 4 mei 1506.
- 1511 Jan van der Dussen, kastelein.
Mollenberg, 1899, p. 535, d.d. 14 december 1511.
- 1520 Onbekende ingekleurde pentekening van de verdronken Hollandse waard waar boven (zuiden) de stad Geertruidenberg een kasteel is gesitueerd. Afm. 58x60 cm.
Bibliotheek Rijksuniversiteit Leiden, CBN inv. nr. P5 N11.
Van Loon e.a., 1999, p. 18-19, kaart 5.
- 1522 Verslag m.b.t. de situatie rondom het kartuizerklooster: *ten zuytwesten van de burcht bij Geertruidenberg door de Donge gevaren*
Sanders, J. 'Inpolderingen door de kartuizers bij Geertruidenberg na de Sint-Elisabethsvloed', *In de Hollantsche Tuyn* (Geertruidenberg, 1988), p. 81.
ARA, Archief van de Grafelijkheidsrekenkamer, reg. 740a, fol. 118-120.
- 1525 1) De stad Geertruidenberg verzoekt aan Karel V om de stenen van het kasteel te mogen gebruiken voor de reparatie aan de stadsmuur, omdat *daer nyet en gebleven is dan panden van mueren wairvan ons geen profijt en compt.*
Mollenberg, 1899, p. 283-285, d.d. 20 september 1525 (dit moet eerder gebeurd zijn); Margry, 1983, p. 85, noot 156.
2) Karel V staat aan de regeerders van Geertruidenberg toe het slot te slopen, d.d. 20 september 1525.
Mollenberg, 1899, p. 203 (152) en 283 t/m 285.
- 1530 Jan Dudyn, kastelein, wordt afgezet. Nieuw aangesteld Thoemaes Buekelere, kastelein.
Drossaers, reg. 2794, d.d. 1530.
- 1533 1) De ruïne van het kasteel wordt gedeeltelijk afgebroken, met de stenen daarvan wordt de stadsmuur hersteld. (1533-1546).

NN (Busch, 1952), p. 51.

2) In de stadsrekening van 1533 de volgende posten:

a) Bet. Peter Cornelissen heeft steen van het slot gevoerd. In de transcriptie van Busch staat "sloot".

1534

1) Thomas van Beuckelaer, kastelein.

Mollenberg, 1899, p. 535.

2) In de stadsrekening van 1534 de volgende posten:

a) Bet. Kunder Geritsen van dat hij gruys metter karre gevuert heeft buyten die Veenpoort op der stadtwech ende bij den borchsteyger totte poort thoe van den Stoofsteyger.

b) Bet. Harmen den metser met Cornelissen dat sij den steen van den slot afgebroken hebben dair men desen somer achter Joost Thonissen aen de stadtmuer mede gemetst heeft.

c) Bet. Hermen die metser van 25.000 steens die hij afgebroken heeft van den slot die vermetst sal worden in den jaer 35. 7 st./1000 stenen = 8 pond 15 st.

d) Bet. Hermen den metser dat hy afgebroken heeft van den slot 4000 steens dair men die poort achter Joost Thonissen overwulft heeft. 7 st./1000 stenen = 28 st. (Schaliën op de toren achter Joost Thonissen).

e) Bet. Jacop Cornelissen, Adriaen Jansen, Jacob Petersen en Aert Peters met zijn kar voeren in de week eindigend op zaterdag na Hemelvaart stenen van het slot. Deze stenen zijn o.a. vermetsteld aan het Oude en Nieuwe Hoofd.

f) Bet. Jacop Cornelissen, Adriaen Jansen, Jacob Petersen en Aert Peters met zijn kar voeren in de week eindigend op zaterdag voor Pinksteren stenen van het slot. Deze stenen zijn vermetsteld aan de stadsmuur.

g) Bet. In de week eindigend op zaterdag na Bamis breken de volgende personen stenen van het slot: Jan Stazen, Aben Celen, Denys Andriessen, Ariaen Jansen, twee knechts van Peter Cornelissen, Hubrecht Jansen, Oben Robben, Stoffel, Dirck de Smit en Willem Jacopsen. De stenen zijn vermetsteld aan de stadsmuur bij de Veenpoort.

h) Bet. 9 man die steen van het slot hebben gebroken.

1535

1) Florys van Colster vervult het kasteleinschap voor Thomas Beuckelaer.

Drossaers, reg. 2915, d.d. 1535.

2) Burchtsteiger en Burchtbrug.

NN (Busch, 1952), p. 52.

3) In de stadsrekening van 1535 de volgende posten:

a) Bet. Adriaen Jansen, Lauken en Jonge Pul voeren in de week eindigend op zaterdag na Sint Servaas resp. zes, vier en twee dagen stenen van het slot á 3 st./dag. De stenen zijn vermetsteld aan de vismarkt.

b) Hulpen voor de metselaars voeren stenen van het slot á 3¼ st./dag.

c) Jan Peters timmert aan de brug waarover men naar het slot rijdt en aan de steiger van de Borchstraat. Vijf dagen á 5 st./dag.

d) Kunder Geritsen heeft in de week voor Sint Bartholomeus met zijn kar zand en steen van het slot afgevoerd. 34 st.

e) Kunder Geritsen heeft met twee karren o.a. steen van het slot afgevoerd.

f) Blauwe steen van het slot afgevoerd voor het Nieuwe Hoofd.

g) Kunder Geritsen vervoert steen van het slot voor de bestrating.

h) Kunder Geritsen vervoert puin van het slot.

1536

In de stadsrekening van 1536 de volgende posten:

a) In drie weken hebben vier arbeiders o.a. stenen van het slot afgevoerd.

b) Jan Petersen timmert aan de steiger van de Borchstraat.

c) In de week na halfvasten worden door vijf arbeiders o.a. stenen van het slot afgebroken; later nog één dag door tien arbeiders.

d) In de Goede Week worden door negen arbeiders o.a. stenen van het slot afgebroken.

e) Kunder Geritsen vervoert vele karren steen, blauwe steen en gruis van het slot voor werkzaamheden aan het Nieuwe Hoofd (noordoost van de stad).

f) Een aantal arbeiders, meestal acht á tien, breken negen weken lang stenen van het slot, maken de stenen schoon en voeren puin weg.

g) Elf arbeiders breken stenen van het slot en hebben deze met de schuit naar de metselaars aan de Koepoort vervoerd.

1537

1) Hendrik Grotart, kastelein.

Mollenberg, 1899, p. 535.

2) In de stadsrekening van 1537 de volgende posten:

- a) Een aantal arbeiders, meestal tien á elf, breken drie weken lang stenen van het slot en brengen deze naar de metselaars aan de Koepoort.
- b) Jan Petersen timmert aan de brug bij het slot.
- 4) Jan Petersen timmert vier dagen aan de brug bij het slot.
- c) Kunder Geritsen voert met nog één man en twee karren zestien weken lang stenen en blauwe steen van het slot naar de Koepoort.
- d) Enige arbeiders, resp. vijf, drie zes en één, hebben vier weken lang stenen van het slot afgebroken.
- e) De vrouw van Hermen de metselaar heeft langen tijd stenen schoongemaakt op het slot en Jacob Cornelissen heeft vier dagen stenen van het slot afgebroken.
- 1538 In de stadsrekening van 1538 de volgende posten:
- a) In de week eindigend op zaterdag na Paulus Bekering hebben Hermen de metser en Peter Cornelissen met hun twee knechten het gat in de muur (stadsmuur) toegemetseld, waardoor men naar het slot rijdt.
- b) In de week eindigend op zaterdag na Sint Jacob hebben Jan Stazen (Stasz.) en zes andere arbeiders o.a. steen van het slot gehaald.
- c) In de week van Bamis hebben een aantal arbeiders o.a. puin van het slot gevoerd om daarmee de Vissteiger op te hogen.
- d) Dirk de smid heeft 1 week steen van het slot afgebroken.
- e) Dirk de smid heeft zeventien dagen steen van het slot afgebroken; evenzo de vrouw van Hermen de metser.
- f) In de twee weken voor Lichtmis hebben Hubrecht Jansen en Jacob Cornelissen de brug van het slot afgebroken en steen van het slot gevoerd.
- g) Van Jansdag tot zaterdag na Sint Antonis hebben Hubrecht Jansen en Jacob o.a. puin van het slot gevoerd naar de weg bij de Koepoort.
- h) In de week eindigend op zaterdag na Hemelvaartsdag heeft Dirk de smid steen van het slot afgebroken.
- i) Dirk de smid heeft nog 1 week steen van het slot afgebroken.
- 1539 In de stadsrekening van 1539 de volgende posten:
- a) Bet. Cornelis Reynen 12 Rijnsld. erfrente op de Borchwerff.
- b) Bet. voor drie (3) breekbijlen om steen van het slot te breken.
- c) Hermen de metser heeft de muur van het slot afgebroken voor de versterking van de stad. 18 Rijnsld.
- 1542 In de stadsrekening van 1542-1543 de volgende posten:
- a) Jan Reynen huis in de Oude Borchstraete 2 s en 5d.
- b) Jan Reynen huis in de Oude Borchstraete 16 sch.
- c) Cleys Mildenhuis op den hoeck 16 sch.
- d) Bet. Heinsberch met zijn broer dat zij met de stadspont grote steen van het slot gevoerd hebben naar de Raamsdonksepoort.
- e) Ontvangen van Jan van der Dussen, kastelein, achterstand van de schatting van zijn land. 14 RG en 14 s.
- f) Betaald Jan van der Dussen een losrente op Bamis '43. 85 RG.
- 1544 In de stadsrekening van 1544 de volgende posten:
- a) Jan Stazen (Stasz.) en Jacop Cornelissen hebben stenen van het slot afgebroken. Deze post komt diverse malen voor.
- b) Hermen de metser heeft stenen van het slot gebroken. 3 Rijnsld.
- 1545 In de stadsrekening van 1545 de volgende posten:
- a) Jan Stazen en Jacob Cornelissen hebben stenen van het slot gehaald die Hermen van het slot heeft afgebroken.
- b) Jan Stazen c.s en Hermen de metser hebben drie weken stenen van het slot gehaald.
- c) Peter Cornelissen en zijn zoon hebben o.a. de goten bij de Borchsteiger geruimd.
- 1546 In de stadsrekening van 1546 de volgende posten:
- a) Tryd Darinen (Damen?) heeft stenen geteld die van het slot zijn afgebroken.
- b) Peter Cornelissen en zijn beide zonen hebben stenen van het slot afgebroken. 7 Rijnsld.
- c) Hermen de metser heeft 18.000 stenen van de oude burcht afgebroken. 10 st./1000 stenen = 9 Rijnsld.
- d) Tryd Ceel Damen heeft de stenen op de borch geteld á 1 oort/1000 stenen = 4½ st.
- 1547 In de stadsrekening van 1547 de volgende post(en):
- a) Hermen de metselaar heeft van de oude burcht 18.000 stenen afgebroken. Tryd Ceel Damen

- heeft de stenen geteld, fol. 20v. Dit is de laatst aangetroffen post in de stadsrekeningen m.b.t. de afbraak tussen 1525-1547.
- 1547 Manuscriptkaart van Geertruidenberg door Jacob van Deventer, in de knik van de stadsmuur is de ruïne van het kasteel aangegeven.
Zie voor beschrijving van deze kaart en de natekeningen ervan A. van Loon e.a., 1999, p. 22 t/m 29, kaarten 7 t/m 10.
Zie voor de opdracht voor het maken van de kaarten voor Philips II dit werk, p. 169, noot 13.
- 1551 In de stadsrekening van 1551 de volgende posten:
Peter Cornelissen en drie anderen hebben o.a. aan de Borgsteiger gemetseld.
- 1552 In de stadsrekening van 1552 de volgende posten:
a) Matheus Jansen en twee anderen hebben twee weken gewerkt aan de Borchsteiger.
b) In oktober hebben de stadsmetselaars met hun knechten o.a. in de Borchstraat aan de steiger gewerkt.
- 1554 Jan Aerts draagt een cijns op een *stuck landts geleghen aent slot over aan Mathijs Woutersen Heys*.
R.A. G.berg, R.8, fol. 15r, d.d. 6 november 1454.
- 1556 In de stadsrekening van 1556 de volgende posten:
Ontvangen van Jan Reynens huis in de Oude Borchstraete 15 d.
- 1562 *Huys ende erve staende opte stadsmuer duer de Borchstraet van Cornelis Jans*.
Zie CBZ, inv. nr. 6.8.2/2.
- 1566 Dat Borchvelt.
R.A. G.berg, R.9, fol. 292v-293, d.d. 18 mei 1566.
- Vóór 1575 Anonieme pentekening. Vanaf de Markt leidt de Nieuwe Borchstraat via de Borchtpoort (?) en over een brug over de stadsgracht naar de Borchwerf.
Van Loon e.a., 1999, p. 42-43, kaart 17.
- 1581 1) Nieuw bolwerk aan de Borchsteiger.
NN (Busch, 1952), p. ?
2) Er is nog steeds sprake van het Borchveld, Borchstraat en Borchsteiger.
- 1583 In de stadsrekening van 1583 de volgende posten:
a) Borchsteiger.
b) Galg gemaakt op het Borchveld.
- 1654 Borgstraatje.
GAG, Keuren van de stad, instructie voor de klapwaker 1654.
- ± 1718 Uitgave van een viertal tekeningen van het kasteel. Zie bijlage: Verzamelde afbeeldingen van de kastelen van Geertruidenberg en Made. (Het oude rechtsgebied van Geertruidenberg 1319-1795).
- 1722 Borgstraetje.
GAG, Keuren van de stad, instructie voor de klapwaker 1722.
- 1875 1) Hamaker, 1875-1878 (I), p. 139-143 en 150; (III), p. 18-19, 22, 30, 47-48, 264-267 en 317.
2) Smit, 1924-1939 (I), p. 52-53 en 164; (III), p. 296-298.
- 1885 Bij de aanleg van de spoorlijn in 1885 is aan het einde van de Koestraat, ter plaatse van de spoordijk, op aanzienlijke diepte zwaar muurwerk blootgelegd.
GAG, Collectie Allard, inv. nr. ?
- 1925 Voor de aanleg van een riool aan het Stationsplein/Wilhelminaplein is een grote, onder de straat gelegen archeologische fundering doorbroken door daarin een diepe en negentig centimeter brede sleuf uit te breken. Van deze werkzaamheden is geen enkel rapport en/of verslag opgesteld!
- 1939 De Oude Borch. MS.
Busch, 18 april 1939.
- 1950 Schetsje van de vermoedelijke ligging van het kasteel.
Fockema Andreae, 1950, p. 4, afb. 1.
- 1950 Fockema Andreae beweert dat de dijkgraaf van de Grote Waard, een zeer belangrijke functionaris, niet zelden tevens kastelein is van het slot te Geertruidenberg en soms opklimt tot baljuw van Zuid-Holland of zelfs tesorier van het graafschap.
Fockema Andreae, 1950, p. 16.
- 1953 Opnieuw is de onder 1925 genoemde fundering blootgelegd voor rioolwerkzaamheden. De Rijksdienst voor Bodemonderzoek heeft in de persoon van Arie van Pernis een onderzoek ingesteld en de resten ingetekend. Er is toen kennelijk niet begrepen dat het hier het kasteel van Geertruidenberg betreft.
- 2000 Op zaterdag 16 december is de AWG (onder leiding van Bas Zijlmans) een booronderzoek gestart naar fundamente van het kasteel.

- 2001 1) Op zaterdag 17 april zijn de laatste grondboringen op het kasteelterrein uitgevoerd.
2) Op donderdag 13 december is bij rioleringswerkzaamheden aan het Wilhelminaplein een grote fundering van het kasteel blootgelegd. Op vrijdag 14 en zaterdag 15 december is door de AWG (onder leiding van Bas Zijlmans) een noodopgraving (onderzoek) uitgevoerd.
- 2002 Op zaterdag 4 mei is door de AWG (onder leiding van Bas Zijlmans) een aansluitende muur ter lengte van 21 meter (totale lengte is nu 32 meter!) van het kasteel blootgelegd.
- 2005 Er is geofysisch bodemonderzoek naar het kasteel uitgevoerd.
- 2011 Grondboringen achter de huizen aan het Wilhelminaplein 13 en 15 stuiten in november op een diepte van 4,5 meter op stenen fundatie (voorburcht van het kasteel?). De boringen liggen op een rechte lijn, nagenoeg evenwijdig aan de noordelijke muur van het kasteel.
- 2017 Op woensdag 15 februari heeft Bas Zijlmans namens de Oudheidkundige Kring “Geertruydenberghe” tijdens een hoorzitting met betrekking tot de herinrichting van het Wilhelminaplein een pleidooi gehouden om de fundamente van de kasteelmuur te visualiseren, met andere woorden bovengronds op te bouwen tot een hoogte van 30 á 50 centimeter. Acties daartoe zijn gestart.

LITERATUUR

- Allard, R. 'Een registertje afkomstig van de collegiale kerk te Geertruidenberg', *Taxandria* (1940).
- Beke, Johannes de *Croniken van den Stichte van Utrecht ende van Holland*, ed. H. Bruch, 's-Gravenhage, 1982.
- Busch, J.H. *De Oude Borch*, ms., 18 april 1939.
- Drossaers, S.W.A. *Het Archief van den Nassauschen Domeinraad I*, 's-Gravenhage, 1948-1949.
- Enklaar, D.Th. 'De burggraaf van Geertruidenberg', *De Oranjeboom* (1951), p. 118-130.
- Fockema Andreae, S.J. *Studiën over waterschapsgeschiedenis. III De Grote of Zuidhollandse Waard*, Leiden, 1950.
- Gent, M.J. van 'Vijftien mannen achter Jacoba van Beyeren', *Holland* (1997) p. 127-142.
- Goor, Th.E. van *Beschryving der Stadt en Lande van Breda*, 's-Gravenhage, 1744.
- Gouthoeven, W. van *d'Oude Cronicke ende Historien van Holland (met West-Friesland) van Zeeland ende Utrecht*, Dordrecht, 1620, fol. 543-544.
- Habets, J. *De archieven van het kapittel der hoogadelijke rijksabdij te Thorn*, (Z.pl., 1889).
- Halbertsma, H. 'De St. Gertrudiskerk in het licht der opgravingen', *In de Hollantsche Tuyn III*, (Geertruidenberg, 1988) p. 58-59.
- Hamaker, H.G. *De rekeningen der grafelijkheid van Holland onder het Henegouwsche huis*, 3 dln., Utrecht, 1875-1878.
- Hoof, M. van *De archieven van de Nassause Domeinraad 1581-1811*, Den Haag, 1997.
- Jansen, H.P.H. *Hoekse en Kabeljauwse Twist*, Bussum, 1966.
- Kempfen, Paul van *Het Kasteel van Geertruidenberg*, RAAP-RAPPORT 1631, Weesp, 2007.
- Lenselink, W.H. 'Een derde Hollands burggraafschap? Het kastelein- en schoutschap van Geertruidenberg', *De Oranjeboom* (1975), p. 39-55.
- Loon, A. van/Robben, M./Zijlmans, Bas *Beeldig Geertruidenberg. Een stad in de kaart gekeken*, Eindhoven, 1999.
- Margry, P.J. *Sinte Geertruydenberghe. Een onvolgroeide stad in de middeleeuwen*, Amsterdam, 1983.
- Mieris, F. van *Groot Charterboek der Graaven van Holland*, 4 dln., Leiden, 1753-1756.
- Mollenberg, C.J. *Onuitgegeven bronnen voor de geschiedenis van Geertruidenberg*, 's-Hertogenbosch, 1899.
- Niermeyer, J.F. *Bronnen voor de economische geschiedenis van het Beneden-Maasgebied*, 's-Gravenhage, 1968.
- NN [J.H. Busch] *Kroniek van Geertruidenberg*, Geertruidenberg, [1952].
- Oudenhoven, Jac. van *Out-Hollandt, nu Zuyt-Hollandt*, Dordrecht, 1654.
- Renaud, J.G.N. 'Waarheen met de broden van heer Jan van Polanen?', *Castellogica-Verkenningen II* (1990), p. L t/m LII.
- Smit, J.G. 'De verblijfplaatsen van de graven van Holland en Zeeland in de late middeleeuwen', *Holland* (1992), p. 113-129.
- Smit, H.J. *De rekeningen der graven en gravinnen uit het Henegouwsche huis*, 3 dln., Amsterdam/Utrecht, 1924-1939.
- Verbrugge, M. 'De ondergang van het steenen huis van Heer Willem van Duivenvoorde in 1420', *Vriend des Vaderlands* (1840).
- Zijlmans, Bas 'Het verdwenen kasteel van Geertruidenberg', *Het Kanton*, 25 juli 1974.
- Zijlmans, Bas 'Een rechtzetting over de bouw van het kasteel en de stadsmuur te Geertruidenberg', *De Dongebode* (1977), p. 45-47.
- Zijlmans, Bas 'Vragen met betrekking tot het kasteel van Geertruidenberg', *De Dongebode* (1996), p. 91-95.
- Zijlmans, Bas *Verslag van een onderzoek aan het Wilhelminaplein te Geertruidenberg. Locatie kasteel Geertruidenberg 2000-2002* [onuitgegeven manuscript].
- Zijlmans, Bas 'De grafelijke burcht van Geertruidenberg (1325-1547)', *De Dongebode* (2001) p. 3 t/m 26; ib. [vervolg], (2005) p. 64 t/m 76.
- Zijlmans, Bas 'De grafelijke burcht van Geertruidenberg (1325-1547)', *Het Brabants Kasteel* (1998) [2001] p. 25 t/m 52.
- Zijlmans, Bas 'Een beschouwing van middeleeuwse gebouwen en wegen buiten de stadsmuren van Geertruidenberg. Waarheden en hypotheses omtrent de ontwikkeling rondom Hollands oudste stad', *In de Hollantsche Tuyn IV: Historische wetenswaardigheden van Geertruidenberg en naaste omgeving*, Geertruidenberg, 2004, p. 11 t/m 98.
- Zijlmans, Bas 'De Bergse tekeningen van Jacobus Stellingwerf', *De Dongebode* (2006) p. 15 t/m 27.

- Zijlmans, Bas 'Het grafelijke kasteel van Geertruidenberg (1323-1547). Historisch en archeologisch onderzoek', in: H.L. Janssen en W. Landewé (red.), *Middeleeuwse kastelen in veelvoud. Nieuwe studies over oud erfgoed*, Wijk bij Duurstede, 2009, p. 61 t/m 100.
- Zijlmans, Bas *Nader Bekeken. Een onderzoek naar tekeningen van Geertruidenberg en Raamsdonk in de verzameling van Andries Schoemaker (1725-1735)*, Geertruidenberg, 2012, p. 24 t/m 28.

